

ШМК-нын хуралыга корген Протокол № <u>1</u> <u>Монгуш</u> /Монгуш С.О./ « <u>31</u> » <u>08</u> 2024 ч.	Директорнун ооредилге талазы-биле оралакчызы чопшээрээн <u>Кар</u> /Кара-оол Р.Ю./ « <u>31</u> » <u>августа</u> 2024 ч.	Школа директорунун <u>100</u> дугаарлыг доктаалы-биле бадылаан <u>Кар</u> /Ондар О.Б./ « <u>31</u> » <u>08</u> 2024 ч.
--	--	---

ТЫВА ДЫЛ ЭРТЕМИНГЕ АЖЫЛЧЫН ПРОГРАММА

Класс: 5

Ооредилге номунун автору, ундурген чери, унген чылы:
 Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш
 Кызыл: Национал школа хогжудер институт, 2022

Ажылчын программаны
 тыва дыл, чогаал башкызы
 Ооржак А.К. кылган

2024-2025 ооредилге чылы

Аннотация к рабочей программе по родному (тувинскому) языку, 5-9 классы

Тыва дылды өөредириниң тайылбыр бижин

Тыва дыл эртеминге ажылчын программаны Тыва Республиканың Өөредилге болгаш эртем яамызының Национал школа хөгжүдөр институтунун Өөредилге-методиктиг чөвүлелиниң сүмелээни «Тыва дылга болгаш харылзаалыг чугаа сайзырадылгасы. Чижек ажылчын программалар, 2018. Кол ниити өөредилге (5-9 класстар)” деп документиге даянып тургускан.

Ук ажылчын программаны ӨФКС-тин негелделеринге дүүштүр филология эртемнеринин кандидаты, доцент К.Б.Доржу, Кызылдың 9 гимназиязының башкызы Ч.А. Сарыглар ажылдап кылганнар.

5-9 класстарга ажыглаар өөредилге номнары, оларның авторлары:

5-ки класс- «Тыва дыл», К., 2014 ч., К.Б.Доржу, Н.Д.Сувандии, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу-Сюрюн.

6 класс- “Тыва дыл”, 2015 ч., М.В.Бавуу-Сюрюн, К.Б.Доржу, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак.

7 класс- “Тыва дыл”, К., 2007 ч., Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу.

8-9 класс- “Тыва дыл”, К., 2001 ч. М.Д.Биче-оол, Д.А.Монгуш, М.В.Бавуу-Сюрюн, А.К.Ойдан-оол.

Тыва дыл – Азия диптин төвүндө чурттап чоруур түрк дылдыг чоннарның төлээзи болур тыва чоннун төрөөн дылы. Тыва дыл ук чоннун аразында кол харылзажылга дылы болуп, ниитилелдин аңгы-аңгы адырларында, эң ылаңгыя культура болгаш эртем төптеринде ажыглаттынып болгаш амыдыралдын янзы-бүрү негелделерин хандырып чоруурундан аңгыда, дараазында хүлээлгелерни база күүседип турар:

- тываларның салгалдарының аразында харылзажылганың база бир аргазы бооп;
- тываларның өгбелеринин чүс-чүс чылдарда аас чугаа дамчыштыр салгап ап келгени тыва улустун байлак аас чогаалының хөй янзы жанрларының шыгжаттынып, кадагалаттынганы дыл болуп;

- амгы үеде нептереп турар массалыг чепсектерниң, уран чүүл база культуранын хөй аңгы хевирлери (жанрлары) байлаа-биле ажыглаттынып;

- сөс болгаш чечен чогаалдың чогааттынып, нептереп турарының бадыткалы болуп;
- өске эртемнерни шингээдип алырынга өзек болбушаан, уругларның бүгү талазы-биле сайзыралынга идиг болуп;

- эртемде чаа ажыдышкыннарның дылы болбушаан;
- амыдыралдың аңгы-аңгы адырларындан бүгү информация, медээлерни дамчыдар болгаш чыырының кол аргазы болуп, тыва чонга бараан болуп чоруур.

Тыва дыл Тыва Республикада орус дыл-биле чергелештир күрүне дылы болуп турар. Төрөөн тыва дылынга тода, шын база хостуг чугаалажып билири тыва кижинин бүгү талалыг сайзыралынга, амыдырал-чуртталгазынга, ажыл-агыйынга, эртем-өөредилгезинге чедиишкенин болурунун магадылалын берип турар. Ынчангаш тыва уругларга орус дыл-биле чергелештир төрөөн дылын билири чугула болганда, ону школа назыны четпээн (уруглар садтарынга) болгаш эге, ортумак база дээди өөредилге черлеринге бедик деңгелге сонуурганчыг кылдыр өөредир чугула. Национал школа тыва улустун аас чогаалын болгаш тыва чечен чогаалдың байлаан таварыштыр сөс кулавырын байыдып, төрөөн дылынга арыг, чараш, хостуг, албадал чокка чугаалап билир кылдыр келир үениң салгалын өөредип чаңчыктырыр ужурлуг.

Тыва дыл – Россия Федерациязының бир субъектизи Тыва Республиканың девискээринде орус дыл-биле чергелештир күрүне дылдарының бирээзи, тыва улустун төрөөн дылы болгаш аразында харылзажыр чепсээ. Ында тыва улустун чүс-чүс чылдар өттүр кадагалап келгени байлак дуржулгасы, мерген угааны, угаан-бодалының эң-не бедик үлегерлери мөөңнеттинген. Тыва дыл амгы үеде тыва культураның – тыва улустун байлак аас чогаалының, чечен чогаалдың, уран чүүлүнүн – болгаш массалыг информация

чепсектериниң, эртемниң, өөрөдилгениң болгаш кижизидилгениң дылы болбушаан, ажил-агыйның аңгы-аңгы адырларында калбаа-биле ажыглаттынып турар. Тыва дылды

сонуургап, ону өөренир күзелдиг өске этностарның төлээлериниң саны база чылдан чылче немежиپ олулары ук дылдың ажыглалының калбарып, делгемчип олуларын бадыткап турар.

Төрөөн дылдың метапредметтиг (предметтен дашкаар азы оон-биле чергелештир билип алыр харылзашкак чүүлдер) хүлээлгелери уругларны школага бүгү талалыг хевирлээринге салдарлыг. Тыва дыл уругларның бодунуң көрүжүн шын илередиринге, угаап боданышкынын, интеллектуалдыг болгаш чогаадыкчы аян-биле бодун сайзырадырынга, чаагай мөзү-бүдүшке хевирлээринге; чаа билиглерни, мергежилдерни шингээдип алырынга улуг ужур-дузалыг. Төрөөн дыл кижиниң бот-хуузунда чонунуң (тыва кижиниң) иштики сагыш-сеткил культуразының болгаш чечен чогаалының байлактары-биле кижини төрөлгөтсөнниң культура-төөгүлүг дуржулгазын байлакшытпышаан, ниитилелдин негелделеринге чаңчыктырар харылзаа чепсээ болур.

Тыва дыл кандыг-даа билиглерни чедип алырының кол аргазы болбушаан, оон-даа сонгаар мергежил-чаңчылдарын шингээдип алырынга салдарлыг. Өске улус-биле харылзашкып билири, тодаргай түңнелдерни чедип ап шыдаары, хөй ниитичи болгаш шилип алган мергежилиниң талазы-биле бедик идепкейжизи дээрге-ле херек кырында амыдыралдың бүгү-ле адырларында, ниитилелде болгаш делегейде болуп турар өскерилгелерге таарыштыр бодун ап чаңчыкканын илередир кижиниң шынарлары болур. Төрөөн дылын шингээдип алыры – өөреникчилерге өске эртемнерни чедишкенин билип алырының, долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус дугайында билиглерин калбартырының, өгбелериниң байлак дуржулгазын ажыглап билириниң база чаагай мөзү-бүдүш, сүзүктөриниң хевирлеттинериниң үндезини болур.

Кол школага (5-9 класстарга) төрөөн (тыва) дылды өөредириниң сорулгалары:

- Иштики сагыш-сеткили аажок байлак, бедик мөзү-бүдүштүг база бот-медерели бедик, Россияга, оон иштинде төрөөн Тывазынга, бодунуң чуртунга бердинген, шынчы; төрөөн тыва дылынга ынак болгаш ону эки билир, хүндүлээр хамаатыны кижизидери;
- төрөөн дылын культураның болуушкуну кылдыр медереп хүлээп ап, ону чугаа чорударының, амыдыралдың аңгы-аңгы адырларынга билиг, дуржулга чедип алырының болгаш ниитилелде тургустунган мораль-этиктиг негелделерин, дылдың эстетиктиг үнөзин медереп билириниң кол аргазы кылдыр хүлээп алыры;
- тыва дылды хүн бүрүде амыдыралдың болгаш өөрөдилгениң ажил-чорудулгазында ажыглаар аргаларның бирээзи кылдыр хүлээп алыры; кижилер аразында харылзаа тударының кол аргазы кылдыр ажыглаары, өөрөдилгениң бүгү талалыг кылдыныгларын шингээдип алырынга (ажыл-чорудулганың сорулгаларын тургузуп, оларны планнап, чугаага хамаарыштыр бот-хыналданы болгаш бот-эдилгени кылыр; чугула медээ бээр аргаларны ажыглаар; библиографтыг дилээшкенин кылып билир, словарьлар, энциклопедиялардан болгаш өске-даа бижимел барымдаалардан, массалыг медээ чепсектеринден болгаш Интернет четкизинден тыва дылда херек медээлерни, сөзүглелдерни тып, ушта бижип, эде тургузуп билир дээш о.ө.) ужур-дузалыг чугула дыл болуп турарын билиндирери;
- дыл системазының тургузуун, ону ажыглаарының дүрүмнерин, чугааның аянын болгаш литературлуг тыва дылдың кол негелделерин шингээдири; дылдың болуушкуннарын танып билири, оларны сайгарып, деңнеп, дүүштүрүп, бөлүктөп, үнелеп билир арга-дуржулгазын сайзырадыры, аңаа даянып аас болгаш бижимел чугаа культуразын сагыыры, чугаа чорударының хевирлерин билири, аңгы-аңгы байдалдарга дылды ажыглап шыдаары, чугаа этикединиң негелделерин шингээдип алыры; бодунуң ажыглап турары (потенциалдыг) сөс курлавырын улам байыдары; чугаада ажыглаттынып турар грамматиктиг аргаларның хемчөөлин делгемчидери; чедип алган билиглерин, мергежил, чаңчылдарын өөрөдилге ажил-чорудулгазынга болгаш хүн бүрүде амыдыралынга чугаа чорудуп тура, ажыглаар аргаларын улам байыдып сайзырадыры дээш о.ө.

Ажылчын программада 9-ку класста ниитизи-биле 35 шак, 6-гы класста 105 шак хувааттыг. Регионалдыг компонентиден алдыг шактарга даянган, бо ажылчын программаны ол класстарга чыл дургузунда ниитизи-биле 68-68 шак кылдыр тургускан.

2. ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ ТУВИНСКОГО ЯЗЫКА

«ТЫВА ДЫЛ» ЭРТЕМИН ӨӨРЕНГЕНИНИҢ ТҮҢНЭЛДЕРИ

Кол школаның (5-9 класстар) доозукчуларының тыва дылдың программанын шингээди алгаш, чедип алыр **бот-тускайлаң түңнелдеринге** дараазында чүүлдер хамааржыр:

1) кижиниң интеллектуалдыг болгаш чогаадыкчы салым-чаяанын база мөзү-бүдүш шынарларын сайзырадырынга төрөөн дылының чугулазын медресеп билири, уругларнын билиг чедип алырынга ук дылдың ужур-утказын тодарадып, ону тыва чоннуң ыдыктыг, үнелиг эртинелериниң бирээзи деп билири;

2) тыва дылдың эстетиктиг үнелик медресеп билири; төрөөн дылынга ынак болгаш ону хүндүлөп, ол дээш чоргаарланыры; ону национал культураның кезээ кылдыр билип, арыг эдилээри;

3) дылдың байлак сөс курлавырын болгаш грамматиктиг аргаларын бодунуң бодалдарын болгаш сагыш-сеткилин хостуг илередирде четче ажыглап шыдаары; бодунуң чугаа-домаан хайгаарап, сайзырадып, экижидеринче чүткүлдүг болуру.

Метапредметтиг түңнелдеринге (предметтен дашкаар азы ооң-биле чергелештир билип алыр харылзашкак чүүлдери) дараазында чүүлдер хамааржыр (5-9, 10-11 класстарга):

1) Чугаа чорудулгазынын бүгү-ле хевирлерин ажыглап билири:

Дыңнаары болгаш номчууру:

- бижимел болгаш аас медээниң утказын шын билип алыры (чугааның утказы, сөзүглелдин темазы, кол утказы; кол болгаш немелде медээ);

- аңгы-аңгы стильдерниң болгаш жанрларнын сөзүглелдерин номчулганың янзы-бүрү хевирлеринге (сөзүглелден херек информацияны дилеп-тып номчууру (поисковый вид), чүгүртү азы улуг-каралап номчууру (просмотровый), таныжып номчууру (ознакомительный вид), шинчилел-сайгарылгалыг номчууру (изучающий вид)) таарыштыр ажыглап билири;

- аңгы-аңгы стильдерниң болгаш жанрларнын сөзүглелдерин шын дыңнап билири; дыңнаарының янзы-бүрү хевирлерин (бир кижиниң тайылбыр чугаазындан болгаш аудио-, видеотехникадан сөзүглелдин кайы-бир кезээн шилип алгаш дыңнаары, сөзүглелдин кыска утказы-биле таныжары болгаш ону тодазы-биле дыңнаары) ажыглап билири;

- информация ап болур чүүлдерден, ооң иштинде өөредиглиг компакт-дискилерден, Интернет четкизинден; янзы-бүрү словарьлардан тайылбыр номнардан (справочниктер) болгаш электроннуг шыгжамырлардан медээлерни тып билири;

- бердинген темага материалдарны тып, системажыдып билири; херск медээлерни боду тып билири; медээлерни чаартып азы ол-ла хевээр дамчыдып билири;

- сөзүглелдерниң утка, стилистика талазы-биле онзагайларын болгаш ажыглаан аргаларынын аайы-биле дүүштүрүп болгаш деңнеп билири;

Чугаалаары болгаш бижиири:

- кылып дээн ажыл-херээниң сорулгаларын (хууда болгаш эштери-биле) тодазы-биле билип, кандыг-даа ажылды чурум аайы-биле кылып, чедип алган түңнелдерин үнелеп, аас болгаш бижимел чугаага илередип билири;

- дыңнаан азы номчаан сөзүглелиниң утказын даалга езугаар дамчыдып (планны тургузуп, утказын чугаалап, допчулай бижип, үнелел берип) шыдаары;

- сөзүглелдин утказын, кымга хамаарыштырганын, чугааның байдалын барымдаалавышаан, аңгы-аңгы хевирлерге болгаш жанрларга тургузуп шыдаары;
- аас болгаш бижимел чугаага бодунун бодалын хостуг илередири, сөзүглелдин тургузуунуң негелделерин сагыыры (бодалының ужур-уткалыын, дес-дараалашкаан, харылзаалыын, темага дүүшкээн дээш о.ө.); номчаан, дыңнаан, көрген чүүлдеринге бодунуң хамаарылгазын шын илередири;

- монологтуң янзы-бүрү хевирлерин (тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын болгаш оларны холуй); диалогтуң янзы-бүрү хевирлерин: (хүндүлел аянын илередир диалог (этикетный диалог), айтырыг-харыы (диалог-расспрос), чугаалажып орап кижизин чугаа чорударынче кыйгырары (диалог-побуждение), өске кижибиле бодал солчуру (диалог-обмен мнениями) дээш о.ө.) ажыглап билири;
- амгы тыва литературлуг дылда шын адалганың, лексиканың, грамматиканың кол нормаларын, стиль нормаларын херек кырында ажыглап билири; бижимел чугаага шын бижилгениң, пунктуацияның кол дүрүмнерин сагыыры;

- чугаа этикединиң нормаларын хажытпайн, чугаага киржип шыдаары; чугаа үезинде арын-шырайын болгаш шимчээшкиннерин эптиг болгаш шын алдынары;

- хүн бүрүде өөренип азы ажыл кылып турар үезинде бодунуң чугаазын хайгаарап билири; чугааның утказының болгаш шын ажыглалының аайы-биле бодунуң дылын үнелеп билири; дылында грамматиктиг болгаш чугаа частырыгларын тып болгаш эдип билири; бодунуң тургусканы сөзүглелин хоюглап азы эдип, =скертип, делгередип билири;

- бодунуң үежилериниң мурнунга улуг эвес дыңнадыг, илеткелди кылып, рефераттың утказын дамчыдып билири; маргылдаалыг, чидиг айтырыгларны бадыткалдарга даянмышаан, шийтпирлеп билири;

2) алган билиглерин, мергежилдерин, чаңчылдарын хүн бүрүде амыдыралга ажыглап билири; төрөөн дылды өске эртемнерге билиг чедип алырының кол чепсээ кылдыр шын ажыглаары; ону өске-даа эртемнерде (даштыкы дыл, орус дыл болгаш чогаал дээш о.ө) дылдың аргаларын сайгарарына ажыглап билири;

3) долгандыр турар улус-биле харылзажып, кандыг-бир ажылды кылып тура, маргылдаалыг, чидиг айтырыглар шийтпирлээрде, эптиг чугаалажып, харылзажып билири; амыдыралчы болгаш ажыл-агыйжы чугаа үезинде чугаа культуразынын негелделерин сагыыры.

Доозукчулар дараазында предметтиг түңнелдерни чедип алыр:

5-9 класстарга:

- Дылдың хүлээлгелериниң дугайында, тыва дыл – Россия Федерациясында Тыва Республиканың үндезин чурттакчылары тыва чоннуң төрөөн дылы база күрүне дылдарының бирээзи дээрзин, төрөөн дыл болгаш чоннуң культуразының сырый харылзаалыг болурун, төрөөн дылдың кижибүрүзүнүң болгаш ниитилелдин амыдыралына ужур-дузазын билири;

- тыва дылдың гуманитарлыг эртемнер аразында болгаш ниити өөредилгеде туружун болгаш ужур-дузазын билири;

- төрөөн дылдың эртем талазы-биле үндезиннерин; оларның чадаларының болгаш билиглериниң аразында харылзааларын шингээдип алыры;

- дыл эртеминиң кол баазалыг билиглерин болгаш ооң кезектерин шингээдири: дыл болгаш чугаа, харылзажыр чугаа, бижимел болгаш аас чугаа, монолог, диалог болгаш оларның хевирлери; чугааның байдалы; чугаа (чугаалажыр), эртем, публицистика, албан-херек, чечен чогаал стильдери болгаш оларның жанрлары, дылы; чугааның утка-хүлээлгелериниң аайы-биле хевирлери (тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын); сөзүглел, сөзүгелелдин хевирлери; дылдың кол-кол кезектери, оларның демдектери болгаш чугаага ажыглалының онзагайларын шингээдип алыры;

- тыва дылдың лексика болгаш фразеологиязының кол стилистиктиг курлавырларын, тыва литературлуг дылдың нормаларын (шын адалганың, грамматиктиг, орфографтыг, пунктуастыг), чугаа этикединиң дүрүмнерин шингээдири болгаш оларны херек кырында амыдыралга аас болгаш бижимел чугаага ажыглаары;

- дылдың кол кезектерин, дылдың грамматиктиг категорияларын танып билири болгаш сайгарары, чугаага шын ажыглаары;

- сөстүн янзы-бүрү сайгарылгаларын (фонетиктиг, лексиктиг, морфемниг, морфологтуг), сөс каттыжыышкынының болгаш домактың синтаксистиг сайгарылгазын шын кылып, сөзүглелдиң тургузуунуң болгаш кол демдектериниң аайы-биле, дылдың кандыг хүлээлгелерин күүседип чоруурунуң болгаш уран аргаларны ажыглаанының аайы-биле сайгарары;

- лексиктиг болгаш грамматиктиг синонимнерни ажыглаанындан кижиниң чугаазының чечен-мерген, а чечен чогаал дылының каас-чараш, байлак болу бээр аргаларын билири болгаш чугаазынга шын ажыглаары;

- төрөөн дылдың эстетиктиг хүлээлгелерин медресеп билири, чечен чогаалдың дылын сайгарып тура, чугааның эстетиктиг талазын үнелеп билири.

Чедип алып мергежилдер, чанчылдар:

5 класс: Сөстерниң лексиктиг, фонетиктиг, тургузуг талазы-биле, чугаа кезектеринин аайы-биле сайгарылгазын, 2 чугула кежигуннуг домактарнын синтаксистиг сайгарылгазын кылып билир;

- Чүве ады, демдек ады, сан адын тып билир. Укталган чүве аттарын тургузуп билир.

- Орфографиядан: шын бижилге дурумнерин тайылбырлап шыдаар.

- Пунктуациядан: өөрөнгөн дурумнерге бижик демдектерин тыпкаш, тайылбырлап билир.

6 класс: Сөс чогаадылгазының сайгарылгазын кылып. Өттүнүг сөстерни, кылыг сөзүн, наречие, ат орнун, дузалал чугаа кезектерин ылгап, тып, чугаага ажыглап билир. Өөрөнгөн чугаа кезектеринге хамаарышкан сөстерни тып шыдаар болгаш оларнын грамматиктиг демдектерин тодарадып билир.

7 класс: Сөс каттыжыышкыннарының, ийи чугула кежигүннүг болгаш чаңгыс чугула кежигүннүг бөдүүн домактарның синтаксистиг сайгарылгазын кылып. Домактың чаңгыс аймак кежигүннери, кирилде сөстер болгаш кирилде домактар, адалга-биле нарынчыттынган ийи чугула кежигүннүг болгаш чаңгыс чугула кежигүннүг бөдүүн домактар тургузуп шыдаар. Өөрөнгөн орфограммаларын тайылбырлап билир. Өске кижиниң чугаазын дорт болгаш доора чугаа-биле дамчыдып шыдаар. Тускайлаан кежигүннерлиг домактарга, нарын домактарга бижик демдектерин салыр. Дорт чугаалыг домактарга бижик демдектерин шын салыр. Цитата, диалогка бижик демдектери.

8 класс: Чагырышпаан нарын домактарның кезектериниң харылзаазын тодарадыр, сайгарылгазын кылып. Чагырышкан нарын домактарның кол болгаш тайылбыр кезектерин тып, оларның холбаазын шын тодарадыр. Тайылбыр домактарның янзыларын бот-бодундан ылгап, шын тодарадыр.

9 класс: Янзы-буру хевирлерлиг нарын домактарны тургузар, сайгарар, оларга бижик демдектерин шын салып, тайылбырлап билир.

- Сөзүглелдиң стилин болгаш жанрын тодарадып билир. Литературлуг дылдын нормаларын сагыыр.

- Сөзүглелди кыскаладып билир.

- Бодалдарын илередип, чогаадыг-угаап- боданыышкынны бижип билир.

Пунктуациядан: - 8-9 класстарга ооренген пунктограммаларны тывар, бижик демдектерин салганын бадыткап шыдаар. НСК бижик демдектерин салып билир, тайылбырлап билир.

Орфографиядан: - Өөрөнгөн орфограммаларны шын бижири, тайылбырлап шыдаар.

Тыва дыл эртсмин өөредиринин туннелдери.

5-9 класстарга оореникчилер тыва дыл кырынга бодунун бодалын чугаанын аас болгаш бижимел хевиринге шын, билдингир, чараш, частырыг чок чугаалап, бижип билир ужурлуг. Чогаадыг бижири негелделерни долuzu-биле билир, кууседип шыдаар ужурлуг. Херек таварылгаларда шын бижилгенин дурумнерин ажыглаарын тайылбырлап билир. Өскээр чугаалаарга, тыва орфографиянын болгаш пунктуациянын дурумнерин шингээдип алырынга четчир билиглерни алган турар ужурлуг. Чугаа культуразынын чурумун, чугаа ужурларын шингээдип алган турар.

Кол школаны дооскан өөреникчи, доозукчу: дылдын грамматиктиг, лексиктиг, орфоэптиг, орфографтыг, пунктуастыг нормаларын билири;
Дылдын тургузуунун дугайында кол билиглерни алган турар. Чугаанын бүгү хевирлерин ажыглап билири.

5-ки класска тыва дылда
календарь-тематиктиг планнаашкын

Темалар	Шагы	Эрттирер уези	
		Программа езугаар	Херек кырында
Кирилде кичээл. Дыл дугайында ниити билиглер. Бистин торээн чуртувус. Торээн дыл-чоннун эртинези.	1	03.09.	
Эге класстарга ооренген чуулун каталтаары. Ун болгаш ужук. Чугаа кезектери.	1	10.09.	
Сос каттыжыышкынын болгаш домак. Созуглел.	1	17.09	
Хыналда ажыл	1	24.09	
Чугаа чорудулгазы. Чугаа культуразы. Диалог болгаш монолог дугайында билиг	1	01.10	
Фонетика. Орфоэпия. Чугаа культуразы. Фонетика дугайында билиг. Ажык уннернин болуктээшкени. Ажык уннернин аяннажылгазы. Ажык эвес уннернин болуктээшкени. Куштуг, кошкак болгаш аяар ажык эвес уннер.	1	08.10	
Сос иштинге ажык эвес уннернин оскерлири. Слог. Тыва дылда ударение. Орфоэпия дугайында билиг.	1	15.10	
Хыналда ажыл	1	22.10	
Графика .Алфавит дугайында билиг. Тыва алфавит.	1	05.11	
Орфография. Соске ажык уннерни ужуктерин шын бижири. Й уннуг ужуктерлиг состерни шын бижири. Кадыг болгаш чымчак демдектерни соске ажилглаары.	1	12.11	
Сос тургузуу болгаш сос чогаадылгазы. Морфемика-дыл эртемнин кезээ. Кожумактарнын вариантылыг болуру. Состун дазылы	1	19.11	
Состун чогаадылга кожумактары. Торел состер. Дос дугайында билиг	1	26.11	
Хевир тургузар кожумактар. Оскертилге кожумактары.	1	03.12	

4	Сос чогаадылгазынын аргалары. Морфологтуг (кожумактыг) арга. Синтаксистиг арга. Хураангайлаан состер.	1	10.12	
5	Хыналда ажыл	1	17.12	
6	Лексика болгаш чугаа культуразы. Чугаа сайзырадылгазы. Сос, оон уткалары. Лексиктиг утка болгаш билиг. Тыва дылдын тайылбыр словары. Тыва дылдын тайылбырлыг словарылары	1	24.12	
7	Чангыс болгаш хой уткалыг состер. Состернин дорт, доора болгаш кожурген уткалары.	1	14.01	
8	Омонимнер, оон хевирлери. Синонимнер. Антонимнер. Табу болгаш эвфемизмнер	1	21.01	
9	Фразеологизмнер болгаш быжыг сос каттыжыышкыны. Лексикага катаптаашкын	1	28.01	
10	Хыналда ажыл	1	04.02	
	Грамматика. Морфология-грамматиканын бир кезээ. Чуве ады. Орфография. Чугаа культуразы. Чуве адынын ниити утказы, грамматиктиг демдектери болгаш синтаксистиг хулээлгелери	1	11.02	
	Чуве адынын тургустунар аргалары. Чуве аттарынын бичеледир, чассыдар хевирлер.	1	18.02	
	Чуве аттарынын саны. Чуве адынын хамаарылга хевири, оон кожумактарын шын бижири. Улегерлеп алган чуве аттарынын хамаарылга кожумактарын шын бижири	1	25.02	
	Чуве адынын падежтери. Адаарынын, Хамаарыштырарынын. Бээринин, Онаарынын, Турарынын, Унеринин, Углаарынын падежтери	1	04.03	
	Орус дылдан улегерлээн состернин падеж, сан кожумактарын шын бижири. Чуве адынын морфологтуг сайгарылгазы	1	11.03	
	Хыналда ажыл	1	18.03	
	Демдек ады. Орфография. Чугаа культуразы. Демдек ады. Оон утказы болгаш синтаксистиг хулээлгелери. Демдек	1	01.04	

	адынын темалыг болуктери.			
8	Демдек адынын чогаадылгазы. Морфологтуг арга. Синтаксистиг арга.	1	08.04	
9	Демдек аттарынын болуктери. Шынарынын демдек аттары. Оон чадалары. Хамаарылганын демдек аттары.	1	15.04	
0	Сан ады. Сан адынын утказы. Сан адынын болуктери. Сан адынын синтаксистиг хулээлгези	1	22.04	
1	Сан адынын нарын состер болгаш быжыг сос каттыжышкыннары тургузарынга киржилгези. Сан адын чугаага ажыглаары. Тыва дылда хемчег илередир чамдык состернин ажыглалы.	1	29.04	
2	Хыналда ажыл	1	13.05	
3	Чыл дургузунда ооренген чуулдерин катаптаары. Диалог.Монолог. Фонетика. Орфоэпия. Сос тургузуу.	1	20.05	
4	Лексикология. Фразеология. Морфология. Туннел кичээл	1	27.05	

